

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Järvevälja maastikukaitseala kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse § 10 lõike 1 kohaselt on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada seal kaitsekord. Käesoleva määrusega muudetakse olemasoleva Järvevälja maastikukaitseala kaitsekorda ja korrigeeritakse välispiiri. Kaitseala jääb tervikuna Natura 2000 võrgustikku kuuluvale Järvevälja loodusale.

Kaitseala asub Ida-Viru maakonnas Alutaguse vallas Rannapungerja külas.

Järvevälja maastikukaitseala (edaspidi *kaitseala*) on moodustatud Vabariigi Valitsuse 12. novembri 1996. a määrusega nr 281 „Järvevälja maastikukaitseala kaitse-eeskirja ja välispiiri kirjelduse kinnitamine” Kohtla-Järve TSN Täitevkomitee 17. jaanuari 1967. a otsusega nr 7 loodud Järvevälja luitestiku kaitseala põhjal.

Vastavalt looduskaitseseaduse § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni looduskaitseseaduse alusel kehtestatakse uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid kinnitatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord.

Eelnõukohase määrusega muudetakse looduskaitseseaduse § 13 lõike 1 alusel olemasoleva maastikukaitseala piiri, kaitse-eesmärke ja kaitsekorda. Muudatuse on tinginud vajadus tagada kaitsealuste liikide ning nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50; edaspidi *loodusdirektiiv*) I lisas nimetatud ranna-, metsa- ja sooelupaigatüüpide kaitse. Moodustatav kaitseala hõlmab täielikult Natura võrgustikku kuuluva Järvevälja loodusala.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti liigikaitse büroo liigikaitse peaspetsialist Iti Jürjendal (tel 733 4163, e-post iti.jyrjendal@keskkonnaamet.ee). Eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise büroo juhtivspetsialist Riina Kotter (tel 503 7128, e-post riina.kotter@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna peajurist Lüüli Junti (tel 680 7435; e-post: lyyli.junti@keskkonnaamet.ee) ja Kristina Parnaul-Ollik, (tel 521 5500; e-post kristina.parnaul@mail.ee). Keskkonnaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministeeriumite vahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Marika Erikson, (tel 626 2880, marika.erikson@envir.ee). Eksperdi hinnangu on andnud Pille Tomson ja lisa eksperdiarvamuse Uudo Timm, keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse all olemise põhjendus

2.1. Kaitse-eesmärkide vastavus kaitse all olemise eeldustele

Kaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta Peipsi põhjaranniku luitestikku. Kaitsealal kaitstakse elupaigatüpe, mida loodusdirektiiv nimetab I lisas: metsastunud luited (2180), rabad (7110*),

siirde- ja õõtsiksood (7140), vanad loodusmetsad (9010*) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*). Elupaigatüübi nimetuse järel sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt loodusdirektiivi I lisale. Tärniga (*) on tähistatud esmatähtsad elupaigatüübid. Kaitsealal kaitstakse I kaitsekategooriasse kuuluvat linnuliiki kalakotkast (*Pandion haliaetus*) ning tema elupaiku. Samuti kaitstakse II kaitsekategooriasse kuuluvat soontaimeliiki pruuni lõikheina (*Cyperus fuscus*) ja selle elupaika.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus. Järvevälja maastikukaitseala kaitse all olemise eelduseks on alale eesmärgiks seatud väärtuste ohustatus, haruldus ja esteetiline väärtus.

Järvevälja maastikukaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta Peipsi põhjaranniku luitestikku kuuluvat **Rannapungerja luitevälja**, mis on üks esinduslikemaid omataoliste seas ning millel on maastikuilme kujundajana suur esteetiline väärtus.

Haruldased ja ohustatud looduslikud ranna-, metsa- ja sookooslused. Järvevälja maastikukaitsealal olevad looduslikud ranna-, metsa- ja sookooslused – elupaigatüübid metsastunud luited (2180), rabad (7110*), siirde- ja õõtsiksood (7140), vanad loodusmetsad (9010*), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) – on haruldaste ja ohustatutena lisatud loodusdirektiivi I lisasse ning osaliselt märgitud esmatähtsate elupaikadena, mille kaitse tagamisel on Euroopa Liidul ja selle liikmesriikidel eriline vastutus. Nimetatud elupaigatüübid on intensiivse metsamajanduse tõttu muutunud Euroopa boreaalses piirkonnas haruldaseks ja seetõttu on ohustatud ka paljud nende kooslustega seotud liigid, kes kasutavad eespool nimetatud elupaigatüüpe elupaigana või toitumisalana. Hästi välja kujunenud puurinde struktuuriga **metsastunud luited (2180)** on tüüpilised kogu Euroopa rannikualadel, Peipsi järve rannikul levivad need Lohusuust Kuruni ja Alajõelt Vasknarvani. Järveväljal on metsastunud luited levinud kahes jaos: Peipsi järve ja maantee vahelisel alal ning maanteest põhja pool. **Looduslikus seisundis rabad (7110*)** on ohustatud peamiselt kuivendamise ja mingil määral ka turbakaevandamise tõttu. Looduslikke rabasid on Euroopas, välja arvatud Soomes ja Rootsis, säilinud vähe. Järveväljal on raba levinud maanteest põhja poole jääval alal, mis on kuivendusest suhteliselt vähe mõjutatud. Mitmekesiseid taimekooslusi hõlmavaid **siirde- ja õõtsiksoid (7140)** leidub kõigis suuremates sookompleksides väikeste kildudena. Ka neid kooslusi ohustab eelkõige veerežiimi muutmine. Järveväljal on siirde- ja õõtsiksoo kaitseala põhjaosas väikese laiguna. **Vanad loodusmetsad (9010*)** on inim mõjutata või vähese inim mõjuga metsad. Intensiivse metsamajandamise tõttu on vanadele loodusmetsadele iseloomuliku puistuga metsad kadumisoos. Järveväljal on vanad loodusmetsad levinud maanteest lõuna poole jääval alal metsastunud luidete vahelistes madalamates kohtades. **Siirdesoo- ja rabametsi (91D0*)** ohustab kuivendamine, samas on see elupaigatüüp Eestis tüüpiline niisketel aladel levinud kooslus. Järveväljal asuvad need kooslused maanteest põhja poole jäävas osas.

Kalakotkas (*Pandion haliaetus*) on vähearvukas ja spetsiifilise elupaiganõudlusega I kaitsekategooriasse kuuluv liik, kes on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi (2008) ohualtis seisus. Lääne-Aafrikas talvituv kalakotkas eelistab elupaigana niiskeid metsi ja lendab saagijahile sageli enam kui 10 km kaugusel paiknevatele veekogudele. Eesti kalakotka populatsiooni arvukus on viimastel aastakümnetel püsunud stabiilselt vahemikus 50–60 paari. Peamised ohutegurid on häirimine, metsade vanuse muutmine, keskkonnamürgid ja veekogude eutrofeerumine. (Kalakotka kaitse tegevuskava 2014–2018, Kotkaklubi 2011; edaspidi

kalakotka tegevuskava.)

Pruun lõikhein (*Cyperus fuscus*) on vähearvukas ja spetsiifilise elupaiganõudlusega II kaitsekategooriasse kuuluv liik, mis on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi (2008) ohulähedases seisus. See 5–20 cm kõrgune üheaastane rohkete püstiste või tõusvate kolmekandiliste vartega liik kasvab mageveekogude kaldaosa niisketes avakooslustes. Pruuni lõikheina arvukus on Eestis kahanev, peamised ohutegurid on liigne tallamine ja kasvukohtade roostumine. (Eesti NSV flora X, 1966.)

Lisaks eespool nimetatud loodusväärtustele on Järvevälja maastikukaitseala kaitse all hoidmine oluline teistegi haruldaste ja ohustatud taime- ja loomaliikide kaitseks. Samas pole nende kaitse-eesmärgiks seadmine vajalik, kuna eesmärgiks seatavate katusliikide, nende elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab kaudselt ka nende kaitse. See tähendab, et kaitsekorra väljatöötamisel on lähtunud kaitse-eesmärgina loetletud liigi ja koosluste ökoloogilistest nõudlustest. Seeläbi tagatakse kaitse kõikidele liikidele, kelle elupaigaks on kaitse-eesmärgiks olev kooslus, või ka neile liikidele, kelle elupaigaeelistused sarnanevad eesmärgina loetletud katusliikide omadega. Kaitseala kaitse-eesmärgiks seatud metsakoosluste ja kaitsealuse liigi pruuni lõikheina puhul on tegemist nende esindusliku ja soodsa seisundi säilitamiseks olulise esinemisalaga. Teisi kaitsealuseid liike ei ole kaitsekorra määramisel aluseks võetud, kuid nende puhul on arvestatud, et eesmärgiks seatavate koosluste ja katusliigi alusel kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Kaitse-eeskirjas sätestatud kaalutlusõiguse teostamisel saavutatakse nende liikide puhul kaitse-eesmärk (LKS § 14 lõige 2) LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse kaudu. Teiste sõnadega tuleb nende liikide puhul kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tegevusteks ja kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud tegevusteks nõusolekut andes arvestada, et kavandatud tegevus ei oleks vastuolus LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse põhimõtetega. Isendikaitse väldib konkreetsete isendite surmamist, kahjustamist ja hävitamist, kuid ei pruugi tagada nende liikide elupaikade säilimist sellises mahus, et oleks tagatud nende liikide püsiv pikaajaline säilimine nende levikualal.

Teadaolevatest kaitsealustest liikidest, mida ei ole kaitseala kaitse-eesmärgiks seatud, on kaitsealal III kaitsekategooriasse kuuluvad taimeliigid karukold (*Lycopodium clavatum*), ja kahelehine käoheel (*Platanthera bifolia*) (EELIS 2016).

Nende liikide korral tuleb arvestada, et kaitseala valitseja võib tuginedes LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse sätetele seada lisaks kaitse-eeskirjas esitatud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks.

2.2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Järvevälja maastikukaitseala on 1967. aastast kaitse all olnud luitestik, mis on väheseid looduslikus seisundis säilinud kompaktsid taimestunud luitealaid Peipsi rannikul. Ala jätkuv kaitse all hoidmine on oluline luitestiku maastikuilme säilimise, kaitsealuste liikide ning loodusdirektiivi ranna-, metsa- ja sooelupaigatüüpide kaitse eesmärgil. Käesoleva määrusega seatakse kaitse-eesmärgiks kaitsealal asuvad ranna-, metsa- ja sooelupaigad ning kaitsealused liigid kalakotkas ja pruun lõikhein.

Peipsi põhjaranniku luitestikku kuuluv Rannapungerja luiteväli on üks esinduslikemaid omataoliste seas. Rannapungerja luiteväli jaguneb kaheks osaks ja paikneb ligikaudu 2,5 km²

suurusel alal. Jõhvi–Tartu maanteest põhja poole jääb vanem, kuni 9 m kõrgune luiteahelik, mida eraldab maanteest umbes 500 m laiune soostunud ala. Maantee ja Peipsi järve vahele jääv Järvevälja luitestik koosneb 10–14 madalast (vallide kõrgus 1–2 m ja laius 20–30 m) paralleelsest luiteahelikust, mille nõlvakalle varieerub vähe (Peipsi, 2008). Kaitseala luitemaastik on tüüpiline näide metsastunud rannaluidetest. Järvevälja maastikukaitseala on üks väheseid piirkondi Peipsi looderanniku ääres, mis on jäänud mõjutamata märkimisväärsest ehitustegevusest.

Kaitseala eesmärkideks lisatavad haruldased ja ohustatud looduslikud ranna-, metsa- ja sookooslused – elupaigatüübid metsastunud lited (2180), rabad (7110*), siirde- ja õõtsiksood (7140), vanad loodumetsad (9010*), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) – on alal määratud 2001. aastal Natura inventuuri käigus Anneli Palo. Elupaigatüübi andmeid on täpsustanud 2008. aastal OÜ Metsaruum ning 2013. ja 2015. aastal Keskkonn ameti spetsialist Iti Jürjendal. Inventeeritud elupaigatüübid moodustavad kaitseala pindalast ligikaudu 70% (216,4 ha). Kõige enam on levinud metsastunud lited, mis moodustavad kaitsealast 37% (116,6 ha). Nende esinduslikkuse hinnang on B (esinduslik) kuni C (arvestatav esinduslikkus). Esinduslikkuse hinnangut on langetanud mõningane inimõju, sest metsad paiknevad suure külustuskoormusega puhkepiirkonnas. Seetõttu on elupaigas pinnasteid ja jalgradasid ning kohati on tuulemurdu ära koristatud. Kaitseala rabade esinduslikkus on A (väga esinduslik), rabad moodustavad kaitsealast 2% (5,7 ha). Siirde- ja õõtsiksoode esinduslikkus on B (esinduslik) ning need moodustavad kaitsealast 2% (5,5 ha). Vanade loodumetsade esinduslikkus on B (esinduslik), kaitsealal on neid 2% (7,4 ha). Siirdesoo- ja rabametsad moodustavad kaitsealast 27% (81,2 ha) ning nende esinduslikkus on B (esinduslik) kuni C (arvestatav esinduslikku). Esinduslikkuse hinnangut on langetanud mõningane kuivenduse mõju ja elupaigatüüpi läbivad sihid.

Järvevälja maastikukaitseala siirdesoo- ja rabametsad on tüüpiline elupaik **kalakotkale**. Kaitsealal on registreeritud üks kalakotka pesitsusterritoorium. 2016. aasta seireandmete põhjal oli pesa asustatud ja lennuvõimestus kaks poega.

Järvevälja maastikukaitseala Peipsi ranna kaldaosa niisked avakooslused on tüüpilised elupaigad kaitsealusele **pruunile lõikheinale**, mida ohustab eelkõige elupaikade tallamine ja roostumine. 2014. aasta vaatlusandmete põhjal kasvab liik kaitsealal Rannapungerja tuletorni ümbruse kaldavööndis kahe osapopulatsioonina 0,3 ha suurusel alal enam kui saja isendina. Pruun lõikhein on üheaastane ning vajab seemnete idanemiseks ja kasvamiseks aeg-ajalt üleujutatavat niisket pinnast mageveekogude kaldavööndis. Peipsi järve sesoonselt kõikuv veetase soodustab pruunile lõikheinale sobilike kasvukohtade teket. Liigse tallamise tõttu võivad taimed kahjustatud saada ning see võib pärssida idanemisvõimeliste seemnete teket, mille olemasolu on üheaastase liigi säilimiseks ülioluline. Jõgede kaudu Peipsi järve jõudva toitainerikka vee tõttu on järve kaldavöönd viimastel aastakümnetel hakanud roostuma ja lõikheinale sobilikud avakooslused kinni kasvama. Pruun lõikhein ei suuda konkureerida suurte püsikutega ja seetõttu on vaja kasvukohti pilliroost puhastada.

Lisaks eespool nimetatud loodusväärtustele on Järvevälja maastikukaitseala kaitse all hoidmine oluline ka teiste haruldaste ja ohustatud taime- ja loomaliikide kaitseks. Samas pole nende kaitse-eesmärgiks seadmine vajalik, kuna eesmärgiks seatavate katusliikide ja elupaikade kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Kaitsealustest liikidest, mida ei ole seatud kaitseala kaitse-eesmärgiks, on kaitsealal II kaitsekategooriasse kuuluv männisineline (*Boros*

schneideri) ning III kaitsekategooriasse kuuluvad rabakonn (*Rana arvalis*), kahelehine käokeel (*Platanthera bifolia*) ja karukold (*Lycopodium clavatum*).

Järvevälja maastikukaitseala kaitse all hoidmine on põhjendatud ka asjaoluga, et tegemist on ülepinnaalset Natura võrgustikku kuuluva alaga. Kaitsealaga samades piirides asub Järvevälja loodusala.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kuna kaitsealal on peamiseks kaitse-eesmärgiks maastiku, looduslike elupaikade ja liikide kaitse, on kaitseala tüübiks jätkuvalt valitud maastikukaitseala. Väärtuslike elupaigatüüpide ja haruldaste liikide esinemise tõttu kaitsealal võiks kaitseala tüübiks valida ka looduskaitseala, kuid kaitseala peamine eesmärk on Rannapungerja luitevälja maastikuilme säilitamine ja kaitse. Kuna elupaikade ja liikide kaitse kõrval on sedavõrd oluline maastikuilme kaitse, on kaitseala tüübiks jäetud maastikukaitseala. Kaitseala territooriumile ei jää kultuuriväärtuste rikkuse poolest olulisi piirkondi ega kultuuripärandiobjekte, mis looksid vajaduse kultuuripärandi kaitseks. Ainsaks kultuuripärandiobjektiks on kaitsealal Rannapungerja tuletorn. Seega ei saa ala tüübiks valida rahvusparki, kuna rahvusparke iseloomustab kultuuripärandi seadmine kaitse-eesmärgiks.

Järvevälja luitemaastikku ei ole võimalik kaitsta hoiualana, kuna hoiuala moodustatakse loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku soodsa seisundi tagamiseks ning seal kaitstakse elupaikasad ja kasvukohtasad, mille kaitseks on hoiuala moodustatud. Hoiuala kaitsekord ei võimalda kaitsta kooslusi tervikuna. Hoiualale ei koostata kaitse-eeskirja, mis on paljude erinevate kaitseväärtuste olemasolu korral kaitsereežiimi täpsustamiseks vajalik. Samuti ei võimalda hoiuala kaitsekord mitme eri rangusega võõndi moodustamist ja vajalike piirangute rakendamist (nt liikumispiirang liikide häirimise vältimiseks pesitsusajal). Kaitstava loodusobjekti tüübiks ei ole valitud püsielupaika, kuna püsielupaigana kaitstakse ainult konkreetse liigi elupaika, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja võõndite piirid

Järvevälja maastikukaitseala piir käesoleva määruse kehtestamisega oluliselt ei muutu.

Kaitseala piiritlemisel on lähtutud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ja neile vajalik puhver ning ala piirid on looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud võimaluse korral selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (teed, metsasihid, kraavid, Peipsi järve ja Rannapungerja jõe kaldajoon). Kohtades, kus maastikulised alused puuduvad, on kasutatud piiritlemisel maakatastri mõõdistamise andmeid (mõõdistatud katastriüksused) ja geograafilisi koordinaate. Kaitseala piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid. Kaitseala piiril kulgevad Rannapungerja jõgi, Peipsi järv, tiik, metsasihid, teed ja kraavid on kaitsealast välja jäetud.

Võrreldes Vabariigi Valitsuse 22. novembri 1996. a määrusega nr 281 moodustatud Järvevälja maastikukaitseala pindalaga (318,3 ha), väheneb kaitseala pindala 8,6 ha võrra ehk 309,7 ha-ni. Piirimuudatustega arvatakse kaitse alt välja 9,2 ha, millest suurema osa (5 ha) moodustab katastrisse kandmata Peipsi järve alune maa, 1,7 ha riigimaa ning 2,5 ha eramaa. Piiri korrigeerimisega lisandub 0,6 ha maad, millest 0,3 ha on eraomand ja 0,3 ha riigiomand.

Mahaarvamiste ja juurdeliitmiste tulemusena moodustab kaitsealast 304,6 ha riigiomandis ja 5,1 ha eraomandis olev maa.

Pindalalised muutused eramaade osas on järgmised: kaitse alt arvatakse välja 2,5 ha eramaad (kaks katastriüksust) ja kehtivast piiranguvööndist läheb sihtkaitsevööndisse 4,95 ha maad. Sihtkaitsevööndisse tzoneeritakse alad, et tagada elupaigatüübi metsastunud luited kaitse. Seni kaitseta maad kaitsealale ei lisandu. Kaitse alt arvatakse välja ala, kus loodusväärtusi ei esine.

Käesoleva määrusega muudetakse oluliselt kaitseala kaitsekorda ja tzoneeringut. Eelnõujärgse tzoneeringu kohaselt koosneb kaitseala kahest sihtkaitsevööndist (Järvevälja ja Rannapungerja) ning kahest piiranguvööndist (Järvevälja ja Rannapungerja). Sihtkaitsevööndisse jääb 262,2 ha (84,7%), millest 5 ha on eraomand ja 257,2 ha riigiomand. Piiranguvööndisse jääb 47,5 ha (15,3%), millest 0,1 ha on eraomand ja 47,4 ha riigiomand. Endise Järvevälja piiranguvööndi piire on oluliselt vähendatud ning vööndisse on jäetud Jõhvi–Tartu–Valga tee ja Rannapungerja tuletorni vahetu ümbrus, mis hõlmab osaliselt ka kaitsealuse liigi pruuni lõikheina kasvukohta. Suur osa vööndist on arvatud Järvevälja sihtkaitsevööndisse loodusdirektiivi elupaigatüüpide, luitemaastiku ja pruuni lõikheina parema kaitse tagamiseks. Kaitsealuse liigi kalakotka elupaiga paremaks kaitseks on osa endisest Järvevälja piiranguvööndist tzoneeritud Rannapungerja sihtkaitsevööndisse, milles kehtib Järvevälja sihtkaitsevööndist rangem, liikumispiiranguga kaitsekord. Järvevälja piiranguvööndi kirdeosas on puhveralaks majandatavate metsade ning kalakotka elupaiga ja luitemaastiku vahel moodustatud Rannapungerja piiranguvöönd, mis hõlmab kooslusi, mida ei ole loodusdirektiivi elupaigatüüpidesse määratud.

Kaitseala välispiir kulgeb maaüksuse Iisaku metskond 45 (katastritunnusega 81501:005:0279) edelanurgast ida poole mööda Peipsi järve kaldajoont ja Rannapungerja jõe parempoolset kaldajoont, Iisaku metskond 45 maaüksuse idapiiri ja 3 Jõhvi–Tartu–Valga tee maaüksuse (81501:005:0241) lõunapiiri, läheb punktis koordinaatidega 6542451,506 ja 681890,201 üle maantee põhja poole mööda maaüksuse Iisaku metskond 43 (81501:005:0177) idapiiri möttelist pikendust ning seejärel mööda seda piiri edasi kuni ristumiseni metsasihiga. Sealt läheb piir mööda seda sihti, maaüksuse Iisaku metskond 43 idapiiri, Ranna-Pungerja vahtkonna teed, kraave ja tiigi kaldajoont ning uuesti üle Jõhvi–Tartu–Valga maantee ja sealt mööda pinnasteed ja Neptuni maaüksuse (42001:001:0349) idapiiri kuni Peipsi järve kaldajooneni.

Järvevälja sihtkaitsevöönd suurusega 231,1 ha on kaitseala suurim vöönd ning on lõigatud kaheks lahustükiks piiranguvööndisse tzoneeritud Jõhvi–Tartu–Valga maanteega. Vööndi piiritlemisel on lähtutud, et see hõlmaks enamiku kaitsealal inventeeritud loodusdirektiivi elupaikadest esinduslikkusega A–C (väga esinduslik kuni arvestatav esinduslikkus) ning tagaks maastikukaitseala ühe peamise eesmärgi, rannaluitestiku maastikuilme soodsa seisundi säilimise. Vööndisse on tzoneeritud esinduslikum osa kaitsealale jäävast Peipsi rannaalast pruuni lõikheina ja selle elupaikade kaitseks. Järvevälja sihtkaitsevööndi piiritlemisel on jälgitud, et oleks tagatud Rannapungerja sihtkaitsevööndist lõuna poole jäävate metsakoosluste säilimine, et vältida võimalikku Peipsi järve poolt tuleva tormikahjustuste mõju luitemaastikule ja kalakotka pesitsuspaigale.

Vööndisse jäävad suures osas riigi omandisse kuuluvad katastriüksused Iisaku metskond 43 ja Iisaku metskond 45. Eraomandis olevast maast jääb vööndisse 5 ha, hõlmates osaliselt Treiali kinnistut (katastritunnus 81501:005:0315) ning kaheksat 0,1 ha suurust metsamaa kõlvikul asuvat hoonestamata elamumaakrunti: Luite-Leesika (81501:005:0256), Luite-Kadaka (81501:005:0250), Luite-Liiva (81501:005:0254), Luite-Männiku (81501:005:0257), Luite-

Kanarbiku (81501:005:0249), Luite-Tormi (81501:005:0255), Luite-Mustika (81501:005:0253) ja Luite-Laine (81501:005:0248).

Vööndi Peipsi järve poolse lahustüki lääne- ja lõunapiir ühtib kaitseala piiriga kuni Rannapungerja tuletorni ümbrusesse jääva punktini koordinaatidega 6542022,147 ja 682475,760, mis on looduses nähtav põhikaardile kandmata pinnastee ja Peipsi järve kaldajoone ristumiskohana. Sealt kulgeb piir edasi mööda mõttelist sirget põhja poole, kuni ristub punktis koordinaatidega 6542111,079 ja 682449,103 lääne poole kulgeva pinnasteega ning kulgeb seejärel edasi põhja poole mööda pinnasteed (tee jääb vööndist välja) kuni ristumiseni kaitseala välispiiriga. Seejärel läheb piir mööda kaitseala välispiiri ja maaüksuse 3 Jõhvi–Tartu–Valga tee lõunapiiri kuni kaitseala läänepiirini.

Järvevälja sihtkaitsevööndi maanteest põhja poole jääva lahustüki lõunapiir kulgeb mööda maaüksuse 3 Jõhvi–Tartu–Valga tee põhjapiiri, sihte ja pinnasteed (kõik need on arvatud vööndisse) kuni kaitseala idapiirini. Sealt kulgeb vööndi piir mööda kaitseala välispiiri kuni ristumiseni pinnasteega ning läheb sealt edasi mööda seda pinnasteed ja metsasihti (nii tee kui ka siht jäävad vööndist välja) kuni punktini koordinaatidega 6542947,968 ja 681586,566. Sellest punktist kulgeb piir edasi mõttelise sirgena lääne poole kuni ristumiseni metsasihiga punktis koordinaatidega 6542783,527 ja 680844,298 ning seejärel mööda seda sihti (siht jääb vööndisse) põhja poole kaitseala välispiirini.

Rannapungerja sihtkaitsevöönd on 31,1 ha suurune. See on moodustatud elupaigatüüpide siirdesoo- ja rabametsad ja rabad ning kaitsealuse liigi kalakotka pesitsuspaiga kaitseks. Vastavalt kalakotka tegevuskavale on looduskaitseaduses nõutud 200 m raadiusega liikumispiiranguga kaitsetsoon lagedal rabaalal pesitsevale kalakotkale ebapiisav ja seetõttu on vöönd looduskaitseadusest tulenevast nõudest suurem, vastates tegevuskavas esitatud soovitudele. Vöönd jääb kogu ulatuses maaüksusele Iisaku metskond 43, mis on riigiomand.

Vööndi lõunapiir kulgeb mööda maaüksuse 3 Jõhvi–Tartu–Valga tee põhjapiiri ja ülejäänud ühtib Järvevälja sihtkaitsevööndi piiriga.

Rannapungerja piiranguvöönd on 38,7 ha suurune. Vöönd jääb kaitseala kirdepoolsesse osasse ja hõlmab kooslusi, mis ei ole loodusdirektiivi elupaigatüüpidesse määratud ja on inimtegevusest rohkem mõjutatud. Vööndisse arvatud metsakooslused on puhvertsooniks majandatavate metsade ja Rannapungerja sihtkaitsevööndisse jääva kalakotka elupaiga ning Järvevälja sihtkaitsevööndisse jääva luitemaastiku vahel. Samuti vähendavad vööndi metsakooslused tormide kahjustavat mõju nii luitemaastikule kui ka kalakotka pesapuule. Vöönd jääb kogu ulatuses riigimaale maaüksusele Iisaku metskond 43.

Vööndi lääne- ja lõunapiir ühtivad Järvevälja sihtkaitsevööndi piiriga, ida- ja põhjapiir kulgevad mööda kaitseala välispiiri.

Järvevälja piiranguvöönd pindalaga 8,8 ha on kaitseala kõige väiksem vöönd ja see on kaitsealal kahe lahustükina. Vööndisse on arvatud kaitseala inimtegevusest suuresti mõjutatud alad, nagu Jõhvi–Tartu–Valga maantee ning kaitseala kagunurgas olev Rannapungerja tuletorn ja selle lähiümbrus. Maantee jätmise kaitseala koosseisu tagab kaitseala terviklikkuse. Rannapungerja tuletorni ümbrusesse jääv osa on jäetud kaitseala koosseisu tuletorni ümbritseva luitemaastiku kaitseks, osaliselt jääb piiranguvööndisse ka kaitsealuse liigi pruuni lõikheina kasvukoht. Vöönd jääb suures osas riigimaale ning 0,1 ha ulatuses eramaale, hõlmates Kaja

(katastritunnus 81501:005:0044) ja Luite-Eva (katastritunnus 81501:005:0051) maaüksust. Rannapungerja tuletorni vahetult ümbritsev maa on jätkuvalt riigi omandis.

Vööndi tuletornipoolse lahustüki läänepiir ühtib Järvevälja sihtkaitsevööndi piiriga, ülejäänud osas kulgeb piir mööda kaitseala välispiiri.

Vööndi Jõhvi–Tartu–Valga maanteed hõlmava lahustüki lõunapiir kulgeb mööda Järvevälja sihtkaitsevööndi piiri, põhjapiir mööda Järvevälja ja Rannapungerja sihtkaitsevööndite piire ning ida- ja läänepiir mööda kaitseala välispiiri.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevaid loodusväärtusi (Anneli Palo tehtud elupaikade inventuur, eksperdid OÜ-st Metsaruum, Ants Animägi ja Iti Jürjendal Keskkonnaametist, Kotkaklubi) ning kaitseala tsoneeringu ja kaitse-eeskirja kohta koostatud eksperdiarvamusi (Pille Tomson, 2006 ja Uudo Timm, 2010). Samuti on arvesse võetud Keskkonnaameti tellimusel koostatud kalakotka tegevuskava. Kaitse-eeskirja koostamisel on arvestatud ka kaitsekorra mõjuga loodusala kaitse-eesmärkidele ja Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivate erisustega.

Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal olevate liikide ja looduslike elupaikade soodsa seisundi ning on proportsionaalne saavutatavale efektile.

Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele (PS § 32). Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on PS §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb PS §-st 53. Tulenevalt PS §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja looduskaitseaduse alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiolemuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjaga piirangute seadmise eesmärgiks on alal leiduvate loodusväärtuste säilimine. Ühtlasi täidetakse loodusdirektiivist riigile tulenev kohustus tagada loodusväärtuste kaitse Natura 2000 võrgustiku alal. Neid eesmarke saab lugeda õiguspäraseks, kuna abinõud, mis soodustavad eesmärgi saavutamist, on õiguslikult sobivad: kaitseala moodustamine ja loodusväärtusi kahjustavate tegevustele piirangute seadmine aitab kaasa kaitseala eesmärkide täitmisele. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kaitse-eeskirja regulatsiooni eesmärgi (loodusväärtuste säilimine) täitmiseks ei ole muid vähemalt sama efektiivseid, kuid isikuid vähem koormavaid meetmeid. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt isikutele antud õigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Eesti ja Euroopa loodusväärtuste säilimine on oluline eesmärk. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega ala loodusväärtused säilivad, loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel need hävivad.

Metsamajanduse ja turismiga seotud ettevõtluse korral on teada risk, et tegevust ei saa võimaldada juhul, kui see kahjustab loodust või elukeskkonda. Ettevõtlusvabadus ei anna isikule õigust nõuda rahvusliku rikkuse ega riigi vara kasutamist oma ettevõtluse huvides.

Omandiõigus ja ettevõtlusvabadus ei ole piiramatud õigused. Kaitse-eeskirjaga alale seatud eesmärk kaalub üles omandiõiguse ja ettevõtlusvabaduse riive.

Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala tsoneeritud kahte piiranguvööndisse ja kahte sihtkaitsevööndisse. Leebem kaitsereežiim seaks ohtu kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamise, kuna ei võimalda tagada metsa-, ranniku- ja soolupaikade ning nendega seotud kaitsealuste liikide elupaikade säilimist.

Kaitsealal ei ole reguleeritud kalapüüki, kuna kalastamiseks sobilikud veekogud kaitsealal puuduvad.

Kaitsealal ei ole reguleeritud adru ega pilliroo varumist, kuna kaitsealal ei leidu varutavas koguses adru esinemisalasid ning pilliroogu kasvab vaid kohati raskesti ligipääsetavates kohtades, kus selle kogumise vastu huvi puudub.

Kaitsealal ei ole poollooduslikke kooslusi ja seetõttu ei käsitleta kaitse-eeskirjas nendega seotud tegevust.

Kaitsealale ei jää ühtegi maaparandussüsteemi eesvoolu, mistõttu nendega seotud tegevusi kaitse-eeskirjas ei käsitleta.

Käesoleva määrusega tunnistatakse kehtetuks Vabariigi Valitsuse 12. novembri 1996. a määrus nr 281 „Järvevälja maastikukaitseala kaitse-eeskirja ja välispiiri kirjelduse kinnitamine”.

2.5.2. Kaitsekorra üldpõhimõtted

Kogu kaitsealal kehtivad kaitsekorra üldpõhimõtted on kooskõlas looduskaitseadusega, samas on määruuses sätestatud mõningaid erisusi. Kaitsealal on lubatud inimestel viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi, välja arvatud Rannapungerja sihtkaitsevööndis kalakotka pesitsusajal 15. märtsist 31. augustini. Nimetatud ajal võib Rannapungerja sihtkaitsevööndis viibida vaid kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud tegevusel ning järelevalve- ja päästetöödel. Liikumispiirangu aeg kalakotka häirimatu pesitsemise ja kalakotka kaitse tagamiseks tuleneb looduskaitseadusest ning kalakotka tegevuskavast.

Kalakotka pesapaika peab tulenevalt looduskaitseaduse § 50 lõikest 2 ümbritsema 200 m raadiusega kaitsetsoon. See on pesapaiga säilimiseks üldjuhul piisav, kuid vastavalt kalakotka tegevuskavale on lagedamal rabaalal pesitsevale linnule vaja suuremat häiringuvaba tsooni. Pesitsusperioodil on kalakotkas väga tundlik häiringute suhtes. Metsaraie ja jahiga kaasneva müra ning inimeste liikumise tõttu isegi 500 m kaugusel pesapuust võib pesitsemine ebaõnnestuda. Inimeste liikumine Rannapungerja sihtkaitsevööndis väljaspool kaitsealuse liigi pesitsusperioodi kaitse-eesmärkide saavutamist ei takista.

Kaitsealal on lubatud jahipidamine, välja arvatud 15. märtsist 31. augustini Rannapungerja sihtkaitsevööndis. Jahipidamise keeld kehtib kalakotka pesitsemise ja poegade eest hoolitsemise ajal ning ühtib Rannapungerja sihtkaitsevööndis kehtestatud liikumispiirangu ajaga. Väljaspool kalakotka pesitsusaega ja pärast poegade iseseisvumist ei kahjusta jahipidamine kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist. Jahipidamise ajaline piiramine Rannapungerja sihtkaitsevööndis on Järvevälja maastikukaitsealal kaitse-eesmärkidest

tulenevalt vajalik.

Kaitsealal on lubatud telkimine ja lõkke tegemine ainult kohas, mis on selleks kaitseala valitseja nõusolekul ette valmistatud ja tähistatud. Telkimine ja lõkke tegemine on lubatud ka piiranguvööndis paikneva kinnistu õuemaal. Füüsilise isiku või eraõigusliku juriidilise isiku omandis oleval kinnisasjal (sh õuealal) telkimisel ja lõkke tegemisel tuleb arvestada keskkonnaseadustiku üldosa seaduse §-des 35 ja 36 sätestatuga. Telkimine ja lõkke tegemine juhuslikus kohas kahjustab kaitsealal kaitstavaid väärtusi, eelkõige tallamisõrnu metsastunud luidete kooslusi. Lõkke tegemine suurendab oluliselt tuleohtu, kuna valdavalt puhke-eesmärkidel külastatavates kaitseala piirkondades domineerivad sambliku- ja pohlamännikud, mis on kuival ajal väga tuleohtlikud. Kaitsealale on rajatud trepp Rannapungerja tuletorni juurde, et vältida tallamist järsu luitenõlva pinnasel. Rohkem külastuskorralduslikke rajatise kaitsealal ei ole ja lähitulevikus ei ole neid plaanis sinna ka rajada. Telkimis- ja lõkkekohtade rajamise vajadus ja asukoht määratakse kaitseala kaitsekorralduskavaga.

Kaitsealal on lubatud sõidukiga sõitmine teedel, jalgratastega ka radadel. Tee mõiste on määratletud teeseaduses. Kaitseala valitseja võib kaitsekorralduskava alusel ja kokkuleppel maaomanikuga teha ettepaneku tee sulgemiseks mootorsõidukitega sõitmiseks, juhul kui mootorsõidukiga sõitmine häiriks kaitsealuseid liike või halvendaks oluliselt kaitstavate koosluste seisundit. Võimalike mootorsõidukite sõitmiseks suletavate teede all mõeldakse eelkõige väiksemaid metsateid, mis paiknevad häirimistundlike kaitsealuste liikide elupaigas või killustavad sihtkaitsevööndites paiknevaid kaitstavaid kooslusi, aga ka isetekkelisi teid. Samuti võib teha ettepaneku õppe- või matkaraja sulgemiseks jalgratastega sõitmiseks. Sõidukitega sõitmine väljaspool teid ja maastikusõidukitega sõitmine kahjustab oluliselt kaitsealale tüüpilistel metsastunud luidetel kasvava sambliku- ja pohlamännikute hõredat alustaimestikku, mis liiklemise tõttu kergesti hävib. Tallamist ei talu samblikud, mis taastuvad pärast kahjustada saamist aeglaselt. Luitestiku reljeefsetel aladel võivad ületallamine ja taimestiku hävimine põhjustada tuuleerosiooni. Ka madalamate rabastuvate alade taimestik taastub pärast kahjustada saamist aeglaselt. Sõidukiga sõitmine Peipsi kalda niiskel liivasel pinnasel muudaks pinnase struktuuri ja hävitaks kaitsealuse liigi pruuni lõikheina kasvukohad. Sõidukiga sõitmine väljaspool selleks ettenähtud teid ja maastikusõidukiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, liinirajatiste hooldamisel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel, kaitseala valitseja nõusolekul tehtaval teadustegevusel ning piiranguvööndis maatulundusmaal metsamajandustöödel.

2.5.3. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt looduskaitseaduse § 14 lõikele 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detail- ja üldplaneeringut, lubada ehitada ehitusteatis kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lubada püstitada või laiendada lautrit või paadisilda, anda projekteerimistingimusi ja ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatis, ning lisaõõta jahiulukeid.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole

arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võtte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutlusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

2.5.4. Sihtkaitsevöönd

2.5.4.1. Sihtkaitsevööndi eesmärgid

Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate loodusväärtuste säilitamiseks. Kaitsealal on kaks sihtkaitsevööndit: Järvevälja ja Rannapungerja sihtkaitsevöönd.

Järvevälja sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on kooslusetüüpide säilitamine või taastamine, neile omase liigilise ja vanuselise struktuuri hoidmine, elustiku mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse. Peamised väärtused vööndis on Peipsi rannaluitestik koos ranna-, soo- ja metsakooslustega ning kaitsealune liik pruun lõikhein. Luitestiku säilimise seisukohast on ülioluline, et ei toimuks metsaraiet. Lagedaks raiutud luided kaotavad oma senise väljanägemise ja kuju ning tormituuled võivad luidete pinnase ära kanda. Vööndisse jäävad loodusdirektiivi elupaigad moodustavad vööndi pindalast 78% ehk 180,7 ha. Enamiku inventeeritud elupaikadest moodustavad metsastunud luided (2180) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) esinduslikkusega B (esinduslik) kuni C (arvestatav esinduslikkus). Neile lisanduvad vähemal määral luidetevahelistes madalamates kohtades olevad vanad loodusemetsad (9010*) ning siirde- ja õõtsiksood (7140*) esinduslikkusega B (esinduslik) ning rabad (7110*) esinduslikkusega A (väga esinduslik). Nii metsastunud luidete, vanade loodusemetsade kui ka siirdesoo- ja rabametsade esinduslikkust on vähendanud mõningane raietegevus ning elupaigatüüpi läbivad pinnasteed ja rajad. Looduslikule arengule jäetud metsastunud luided kamarduvad aja jooksul ja asenduvad vana loodusemetsaga (enamasti palumännikuga). Osaliselt on vööndis asuvad metsastunud luided juba muutunud vanaks loodusemetsaks. Järvevälja sihtkaitsevööndi kaitsekord on määratud selliselt, et oleks võimalik kaitseala valitseja nõusolekul teha vööndit läbivate teede ja vööndi piiri lähistele jääva elektriliini hooldustöid ning koosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile ning kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalikke tegevusi, eelkõige Peipsi kaldavööndis kasvava kaitsealuse liigi pruuni lõikheina elutingimuste säilitamiseks vajalikku kasvukoha puhastamist pilliroost, sest liik suudab kasvada vaid avatud ja sesoonselt üleujutatud rannakooslustes.

Rannapungerja sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on metsa- ja sookoosluste arengu tagamine üksnes loodusliku protsessina, elustiku mitmekesisuse ja maastikuilme säilimine ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse. Peamised väärtused vööndis on kalakotkas ning raba- ja metsakooslused. Kalakotka suurim ohutegur on elupaiga hävimine ja häiring pesitsusperioodil. Seetõttu on vööndis kehtestatud kaitsekord, mille kohaselt kehtib 15. märtsist kuni 31. augustini terves vööndis liikumispiirang. Rannapungerja sihtkaitsevöönd on kaetud suures osas ehk 98% (30,7 ha) ulatuses loodusdirektiivi elupaigatüüpidega. Enamiku moodustavad siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) esinduslikkusega B (esinduslik), vähem on

looduslikus seisus raba (7110*) esinduslikkusega A (väga esinduslik). Koosluste heale esinduslikkusele on kaasa aidanud kraavituse puudumine vööndi piires. Vööndi kaitsekord on sätestatud selliselt, et oleks võimalik kaitseala valitseja nõusolekul teha kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalikke tegevusi, eelkõige vajaduse korral üksikute puude raiet kalakotka pesapuu ümber ja tehispesa paigaldamist.

2.5.4.2. Lubatud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud ning rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Küllastajate arv 50 on arvestuslik, tavaliselt ei kujuta kuni 50 inimest ohtu kaitseala kaitseväärtustele. Rahvarohkemad üritused vajavad kaitseala valitseja nõusolekut, et kaitseala valitseja saaks seada tingimusi kaitseala kaitseväärtuste (tallamisõrnade koosluste, kaitsealuste liikide jms) kaitseks. Kaitsealal puuduvad ettevalmistatud õppe- ja matkarajad.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud koosluste kujundamine Järvevälja sihtkaitsevööndis vastavalt kaitse-eesmärgile. Metsakoosluste kujundamine võib olla vajalik metsastunud luidete elupaigatüübis, kus juhul, kui ei ole pidevaid häiringuid (tulekahju, tormimurd), toimub loodusliku suktsessiooni käigus maapinna kamardumine ning elupaik muutub vanaks loodusemetsaks. Metsastunud luidetele iseloomuliku puistu struktuuri ja lahtise liivaga maapinna laikude säilitamiseks on lubatud koosluse hooldustööd. Samuti võib olla vajalik hoida avatuna pruunile lõikheinale sobilikke kasvukohti, eemaldades selles liigselt vohama hakanud pilliroogu. Koosluste kujundamine toimub kaitsekorralduskava alusel, kus pannakse paika koosluse kujundamist vajavad alad, kujundamise viisid ja tingimused.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus. Kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus on looduskaitseaduse § 30 lõikes 4 kirjas tegevusena, mida võib sihtkaitsevööndis kaitse-eeskirjaga lubada, kui see tegevus on vajalik kaitstava loodusobjekti säilimiseks. Neid tegevusi lubatakse, et võimaldada looduskaitsealuste tööde tegemist kaitsealuste liikide elupaikade seisundi säilitamiseks või parandamiseks. Pruunile lõikheinale sobiliku elupaiga säilitamiseks ja kujundamiseks on lubatud Peipsi järve kaldavööndi pilliroost puhastamine. Kalakotka pesapuule sobiliku ümbruse säilitamiseks võib kaitseala valitseja Rannapungerja sihtkaitsevööndis vajaduse korral lubada üksikpuude väljaraiet pesapuu ümber ja tehispesa püstitamist.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud olemasolevate rajatiste hooldustööd. Olemasolevateks hooldust vajavateks rajatisteks on kaitseala tähised, infotahvlid ja teed. Peamised hooldustööd on teedele ja liinidele maha kukkunud ja murdunud puude eemaldamine ning ohtlike puude raie, samuti võsa eemaldamine teede ja radade äärest. Tagada tuleb tähiste ja infotahvlite korrashoid. Kooskõlastuse väljaandmisel saab kaitseala valitseja seada tingimusi, millega peab arvestama, et ala loodusväärtused kahjustada ei saaks. Kaitseala sihtkaitsevööndites ei ole ühtegi majapidamist ega hoonet, seega ei ole tarvidust lubada kaitse-eeskirjaga hoonete hooldustöid.

2.5.4.3. Keelatud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on kaitse-eeskirjaga sätestatud erisustega arvestades keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine ning uue ehitise püstitamine, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekul rajatiste püstitamine kaitseala tarbeks. Vastavalt majandustegevuse seadustiku üldosa seadusele on majandustegevus iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. Tegevus, mille suhtes on kehtestatud teatamis- või loakohustus, loetakse samuti majandustegevuseks juhul, kui selle eesmärk ei ole tulu saamine. Seega kõik kaitse-eeskirja kaitsekorra üldpõhimõtete peatükis või sihtkaitsevööndite peatükis reguleeritud tegevused, mis on määrusega lubatud ja mida tehakse tulu saamise eesmärgiga, ning tegevused, mis on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja millega kaasneb teatamis- või loakohustus, on kaitsealal lubatud majandustegevus. Kaitse-eeskirjaga lubatakse sihtkaitsevööndis majandustegevust, mis ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärki või seisundit. Kaitse-eeskirjaga ei tehta looduskaitse-eesaduses sätestatust olulisi leevendusi majandustegevuse ja loodusvarade kasutamisele, kuna need tegevused seaksid ohtu kaitseala loodusväärtuste säilimise. Ühe majandusliku huvina võib piirkonnas pidada metsaraiete tegemist, mis aga hävitaks metsa- ja rannikuelupaigad. Luidete lagedaks raiumine kahjustaks oluliselt nende maastikulist ilmet ja soodustaks luidetele tormituultest tekkida võivaid kahjustusi.

Kaitseala tarbeks püstitavad rajatised on eelkõige kaitseala tähised ja infotahvlid. Ehitamine on reguleeritud, et vältida kaitsealuste liikide elupaikade ja väärtuslike metsaelupaikade kahjustamist, kuna nende rajamise käigus kahjustatakse oluliselt loodusdirektiivi soo- ja metsaelupaigatüüpide ning kaitsealuste liikide elupaikade seisundit. Loodusdirektiivi elupaigatüüpidele ja kaitsealuste liikide elupaikadele tuleb tagada soodsa seisundi säilimine, st nende looduslik levila on muutumatu suurusega või laieneb. Sihtkaitsevööndisse ehitamise keeld on vajalik ka loodusliku mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamiseks. Kaitsealal on esindatud mitme meetri kõrgused luiteahelikud, mistõttu on ehitamine sellele alale olulise negatiivse mõjuga ja vastuolus kaitse-eesmärkidega. Ehitamise tagajärjel killustuvad ja hävivad looduslikud kooslused, muudetakse liigestatud reljeefi ja rikutakse maastikuilmet. Järvevälja sihtkaitsevööndis paiknevad hajali kaheksa 0,1 ha suurust hoonestamata elamumaakrunti, millele puuduvad juurdepääsuteed. Kinnistutele nende moodustamisel sihtotstarbe määramist ja selle muutmist kaitseala valitsejaga ei kooskõlastatud. Kinnistud paiknevad kuni 160-aastasest männikus, luidetevahelises nõos elupaigatüübis metsastunud luided (2180) ja vanad looduspõõsad (9010*). Hoonete ehitamine koos nende juurde kuuluvate tehnovõrkude ja juurdepääsuteede rajamisega kinnistutele ning kinnistutega piirnevale riigimetsamaale eeldaks metsastunud luidetena ja vana looduspõõsana määratud metsaelupaigatüüpide raadamist ning reljeefi ja pinnase ümberkujundustoid. Ehitamine kahjustaks olulisel määral kaitstavaid väärtusi ning viiks kumuleeruvalt elupaigatüübi ja luidemaastiku hävimiseni.

Rannapungerja sihtkaitsevööndis on keelatud inimeste viibimine 15. märtsist 31. augustini, välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Piirangu põhjendused on toodud punktis 2.5.2.

2.5.5. Piiranguvöönd

2.5.5.1. Piiranguvööndi eesmärgid

Piiranguvöönd on kaitseala osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Kaitsealal on Järvevälja ja Rannapungerja piiranguvöönd. Piiranguvööndi kaitse-eesmärk on elustiku mitmekesisuse ja

maastikuilme säilitamine ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse. Piiranguvöönd on puhervööndiks kaitsealuste liikide elupaikade ja majandusmetsa vahel ning säilitab kaitseala litemaastiku ja metsakoosluste terviklikkuse. Piiranguvööndisse jäävad majandatud vähem väärtuslikud metsad, mis ei liigitu loodusdirektiivi elupaigatüüpideks, ning maantee ja ehitustegevuse käigus muudetud maastik Rannapungerja tuletorni ümbruses. Kaitsealuste liikide kaitse tagatakse piiranguvööndis isendikaitse kaudu. Järvevälja piiranguvööndisse jääb vähem esinduslik osa kaitsealuse liigi pruuni lõikheina kasvukohast. See jääb tihedalt külastatava Rannapungerja tuletorni vahetusse ümbrusesse ja on seetõttu suurema inimõjuga.

2.5.5.2. Lubatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on lubatud majandustegevus, arvestades looduskaitseadusest ja kaitse-eeskirjast tulenevaid kitsendusi.

Lubatud on kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja poolt tähistamata kohas. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja poolt tähistamata kohas on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul, et kaitseala valitseja saaks seada tingimusi kaitseväärtuste säilimise tagamiseks. Kaitseala valitseja nõusolekul ette valmistatud ja tähistatud kohas rahvaürituste korraldamist ja osalejate arvu ei piirata. Rahvaürituse korraldamine piiranguvööndis ei kahjusta oluliselt olemasolevaid kooslusi, kui üritus korraldatakse nii, et arvestatakse loodusväärtuste paiknemisega ja pärast üritust ala korrastatakse. Kaitseala valitseja nõusolek rahvaürituse korraldamiseks on vajalik, et kaitseala valitseja saaks piiranguvööndis olevate looduväärtuste, näiteks kaitsealuste liikide kaitseks tingimusi seada. Samuti on kaitseala valitsejal rohkem informatsiooni ala kaitseväärtuste kohta ja ta oskab anda soovitusi tegevuste paremaks korraldamiseks.

Järvevälja piiranguvööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud ehitise püstitamine ja Rannapungerja piiranguvööndis rajatise püstitamine kaitseala tarbeks. Järvevälja piiranguvööndisse jäävad Jõhvi–Tartu–Valga maantee, Rannapungerja tuletorn ja mõned hoonestatud kinnistud. Ehitiste püstitamine Järvevälja piiranguvööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud, et võimaldada vajaduse korral abihoonete või muude ehitiste püstitamist kinnistu väljaarendamiseks. Samuti võib osutada vajalikuks näiteks tehnovõrgurajatise püstitamine. Rannapungerja piiranguvööndis olemasolevad ehitised puuduvad ja vöönd jääb metsamaale, mistõttu pole uute ehitiste, välja arvatud rajatiste püstitamine kaitseala tarbeks seal lubatud, et tagada Rannapungerja piiranguvööndis loodusliku mitmekesisuse ja maastikuilme säilimine. Kaitseala tarbeks on vajalik püstitada infotahvleid või tähiseid, seetõttu on vastav erisus rajatiste kohta tehtud ka Rannapungerja piiranguvööndis.

Piiranguvööndis on lubatud metsa majandamine. Looduskaitseadus keelab piiranguvööndis uuendusraied, kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti. Kaitsealal on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud turberaie langi suurusega kuni 2 ha. Langi pindala suuruse piiramine on vajalik, et vältida intensiivset metsade majandamist ja hoida kooslustes tekkinud häiringute tase madalal. Väikeste lankidena tehtud raie sarnaneb looduslikule häiringule rohkem kui suurte lankide puhul ning metsakoosluse kui terviku taastumine toimub kiiremini. Vastavalt looduskaitseaduse §-le 31 võib piiranguvööndis seada raielangi suurusele metsaseadusest erinevaid piiranguid, kui need on vajalikud koosluse või kaitsealuse liigi säilimiseks. Langi suuruse piiramine aitab kaitsealal säilitada metsakoosluste liigilist ja vanuselist mitmekesisust ning mosaiiksust. Liiga suured langid killustavad kaitsealuste liikide elupaikade ümber olevaid metsakooslusi ja puhvertsooni, vähendavad metsamaastiku sidusust ning on sobimatud

kaitstavale linnuliigile kalakotkale. Uuendusraie piiramisega tagatakse maastikuilme, koosluste ja liikide kaitse ning hoitakse ära liiga kiired muutused metsade vanuse struktuuris. Lageraiet kuusikutes ja hall-lepikutes ei ole kaitse-eeskirjaga reguleeritud, kuna kaitseala piiranguvööndis neid ei asu.

Metsade majandamisel tuleb säilitada koosluse looduslik tasakaal ning liigiline ja vanuseline mitmekesisus. Säte on vajalik, et anda kaitseala valitsejale võimalus seada tingimusi väärtuslike üksikpuude või puugruppide säilitamiseks. Sageli on see vajalik, et tagada puistu liigilise mitmekesisuse ja kaitsealuste liikide elupaikade ja liikumiskoridoride säilimine. Sageli säilitatakse väärtuslikke laialehiseid puuliike. Vanad õõnsuste ja paksu korbaga lehtpuud on elupaigaks lindudele, nahkhiirtele, samblikele ja sammaldele, sageli leiab neilt kaitsealuseid liike. Samuti tuleb jälgida, et pärast raiet oleks tagatud liigiliselt mitmekesise puistu taastumine. Hooldusraiate käigus on vajalik jälgida eri puuliikide järelkasvu olemasolu. Hooldusraie tegemisel saab taastuva puistu liigilist koosseisu reguleerida. Kasvama jäetakse ja kasvutingimusi parandatakse okaspuudel ning väärtuslikel laialehistel puuliikidel. Oluline on, et pärast uuendusraiet taastuks kasvukohale omane ja ümbritsevate elupaikadega sarnane puistu. Tingimuste seadmise detailsem info, sealhulgas allesjätavad puud ja lamapuidu osakaal esitatakse koosluse tüüpide või alade kaupa kaitsekorralduskavas, kus muu hulgas tuuakse välja kaitsealal olevate kaitsealuste liikide põhilised ohutegurid ja kavandatakse meetmed. Kaitsekorralduskava koostamisel lähtutakse liigikaitseks vajalike meetmete kavandamisel liigi kaitseks koostatavatest tegevuskavadest. Raietingimused tuleb samuti üle vaadata raieloa igakordsel menetlemisel.

2.5.5.3. Keelatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on keelatud puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine, maavara kaevandamine, uue veekogu rajamine, uue maaparandussüsteemi rajamine, biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine, välja arvatud õuemaal, ning puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Kui pinnas seda võimaldab, võib kaitseala valitseja lubada puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Need piirangud tulenevad otseselt looduskaitseaduse § 31 lõikest 2 ning on suunatud vööndi kaitse-eesmärkide saavutamisele.

Puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine vaesestab looduslikku mitmekesisust ja maastikuilmet, samuti ei ole puhtpuistud Eesti loodusmaastikule omased.

Piiranguvööndis on keelatud maavara kaevandamine. Kaevandustegevus hävitaks luitestiku, väärtuslikud metsa- ja sookooslused ning elustiku, samuti mõjutaks negatiivselt looduslikku veerežiimi. Järvevälja maastikukaitsealal ei ole kinnitatud aktiivseid maavaravarusid.

Kaitse-eeskirjaga on piiranguvööndis keelatud uute veekogude ja uue maaparandussüsteemi rajamine, sest need mõjutaksid oluliselt looduslikku veerežiimi ning seeläbi sihtkaitsevööndis olevaid kooslusi. Veerežiimi muutmine on üldiselt olulise keskkonnamõjuga tegevus, mis kutsub esile ebasoovitavaid muutusi kooslustes ja kaitsealuste liikide elupaigas. Uute veekogude ja maaparandussüsteemi rajamine kahjustaks oluliselt luitemaastikku ja selle ilmet.

Keelatud on biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine. Kaitsealal ei ole põllumaad, seega ei ole biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamise lubamine kaitse-eeskirjaga põllumajandusliku tootmise säilitamise eesmärgil vajalik. Samuti avaldab nende kasutamine järve- ja metsakooslustele negatiivset mõju ning muudab nende looduslikku tasakaalu. Taimekaitsevahendid võivad toiduahelat pidi sattuda kaitsealuse liigi kalakotka organismi ja

kahjustada liigi seisundit. Erisus väetise ja biotsiidi kasutamiseks on tehtud õuemaal, sest kaitsealale jääb mitu väikemajapidamist.

Metsade majandamisel piiranguvööndis tuleb arvestada, et kaitse-eeskirjaga keelatakse puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Kaitseala valitseja võib lubada puidu kokku- ja väljavedu, kui pinnas seda võimaldab. Järvevälja piiranguvööndis on väga reljeefne ala (luitestik) ja Rannapungerja piiranguvööndis on pinnas kohati liigniiske, mistõttu võivad kergesti tekkida pinnasekahjustused. Sademerohkel perioodil on oht, et puidu kokku- või väljaveo käigus saab raskete masinate kasutamisel pinnas ja metsa alustaimestik oluliselt kahjustada. Kuivadel perioodidel on näiteks nõmmemetsade pinnase taimkate ja seal kasvavad samblikud väga tallamisõrnod. Seetõttu on oluline puidu kokku- ja väljavedu reguleerida.

3. Menetluse kirjeldus

Kaitseala kaitse-eeskirja avalik väljapanek toimus 9. märtsist 2015. a kuni 5. aprillini 2015. a Keskkonnaameti Viru regiooni Rakvere kontoris ning toleaeegses Tudulinna Vallavalitsuses. Teade kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmus 5. märtsil 2015. a üleriigilise levikuga ajalehes Eesti Päevaleht ja kohalikus ajalehes Põhjarannik, sh selle venekeelses väljaandes Северное побережье. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 3. märtsil 2015. a.

Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti kaitsealal paikneva 16 kinnisasja 16 eraomanikule, toleaeegsele Tudulinna Vallavalitsusele, Ida-Viru Maavalitsusele, Maanteeametile, Keskkonnainspektsiooni Ida-Virumaa büroole ja Riigimetsa Majandamise Keskusele teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise, sh avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta. Eesti Post tagastas kaks kirja märkega „Hoiutähtaja möödumine”.

Kaitse-eeskirja eelnõu avalik arutelu toimus 20. aprillil 2015. a Tudulinna kultuurimajas. Keskkonnaametile laekus kokku seitse kirja neljalt kinnisasja omanikult, Riigimetsa Majandamise Keskuselt, toleaeegselt Tudulinna Vallavalitsuselt ja Maanteeametilt.

Avaliku väljapaneku jooksul laekunud ettepanekud:

Nr.	Ettepaneku sisu	Tulemus
1. Maanteeamet	Esitati ettepanek lisada kaitse-eeskirja üldise arusaamise ja läbipaistvuse huvides kaitsealal lubatud tegevuste loetellu järgmine punkt: „Riigimaanteede korrashoiu, hoolduse ja liiklusohutuse tõstmisega seotud tegevused on lubatud vastavalt Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud riigimaanteede teehoiukavale”.	Ei arvestatud. Kaitse-eeskirjaga piiranguvööndites teehooldustöid ei reguleerita, nendeks tegevusteks pole Keskkonnaameti kooskõlastust vaja. Sihtkaitsevööndites on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud olemasolevate rajatiste, sh teede hooldustööd. Kooskõlastades nimetatud tegevusi, arvestab Keskkonnaamet kõigi kehtivate õigusaktidega, sh riigimaanteede teehoiukavaga. Seetõttu kaitseala kaitse-eeskirja sellekohaselt ei täiendata.

Nr.	Ettepaneku sisu	Tulemus
<p>2. Tolleaegne Tudulinna vallavalitsus</p>	<p>Esitati ettepanek muuta Järvevälja maastikukaitseala kagupiiri nii, et Järvevälja piiranguvööndit ei moodustata ja kavandatava Järvevälja kaitseala piirist jääksid välja sellele alale jäävad neli maaüksust: Rannaliiva katastritunnusega 81501:005:0282, Kuupaiste katastritunnusega 81501:005:0281, Kaja katastritunnusega 81501:005:0044 ja Luite-Eva katastritunnusega 81501:005:0051, sest piirkonna kaitse alla jätmisel puudub otstarbekus.</p>	<p>Osaliselt arvestatud. Keskkonnaamet kaalus ettepanekut ning võttes arvesse, et Kuupaiste ja Rannaliiva kinnistud asuvad kaitseala servas, need on hoonestatud, neile ei jää elupaikasid ning kinnistute kaitse alt välja arvamine ei kahjusta kaitsealale jäävate väärtuste säilimist, siis arvestab Keskkonnaamet Rannaliiva maaüksuse (katastritunnusega 81501:005:0282) ja Kuupaiste maaüksuse (katastritunnusega 81501:005:0281) kaitsealast välja arvamise ettepanekuga. Muudatus viiakse eelnõusse sisse.</p> <p>Luite-Eva ja Kaja maaüksus jäävad kaitset vääriva luitemaastiku keskele ning nende kaitsealast väljaarvamine suurendaks tuleorni ümbritseva maastiku killustatust. Muudatust eelnõusse ei viida.</p>
	<p>Esitati ettepanek kaaluda võimalust Jõhvi–Tartu–Valga teest lõuna poole jääva Järvevälja sihtkaitsevööndi jätmist piiranguvööndiks, kuna lõuna pool maanteed on kaitstavateks looduskooslusteks ainult metsastunud luited ja vanad loodusemetsad.</p>	<p>Ei arvestatud. Piiranguvööndi režiim ei taga väärtuslike metsakoosluste soodsa seisundi säilimist, mistõttu on need tzoneeritud sihtkaitsevööndisse. Muudatust kaitse-eeskirja sisse ei viida.</p>
	<p>Esitati ettepanek viia kaitse-eeskirja sisse punkt, mille kohaselt jääks Järvevälja MKA-1 ehitusõigus kuni 60 m² suuruse ehitusaluse pinnaga suvila ehitamiseks kaheksale tagastatud krundile, mis asuvad eelnõujärgses Järvevälja sihtkaitsevööndis.</p>	<p>Ei arvestatud. Keskkonnaameti hinnangul ei ole täiendavate ehituserisuste sisseviimine kaitse-eeskirja võimalik, kuna need seaksid ohtu kaitstavate väärtuslike metsakoosluste ja maastikuilme säilimise.</p> <p>Ehitamise tagajärjel killustuvad ja hävivad looduslikud kooslused, muudetakse liigestatud reljeefi ja rikutakse maastikuilmet. Järvevälja sihtkaitsevööndis paiknevad hajali kaheksa 0,1 ha suurust hoonestamata elamumaakrunti, millele puuduvad juurdepääsuteed. Kinnistutele on nende</p>

Nr.	Ettepaneku sisu	Tulemus
		<p>moodustamisel määratud elamumaa sihtotstarve ilma kaitseala valitseja nõusolekuta. Järveälja sihtkaitsevööndis on esindatud mitme meetri kõrgused metsastunud luiteahelikud. Kinnistud paiknevad kuni 160-aastases litemännikus, elupaigatüübis metsastunud luited (2180) ja vanad loodusmetsad (9010*). Hoonete ehitamine koos nende juurde kuuluvate tehovõrkude ja juurdepääsuteede rajamisega kinnistutele ning kinnistutega piirnevale riigimetsamaale eeldaks metsastunud luidetena ja vana loodusmetsana määratud metsaelupaigatüüpide raadamist ning reljeefi ja pinnase ümberkujundustöid. Ehitamine kahjustaks olulisel määral kaitstavaid väärtusi ning viiks kumuleeruvalt elupaigatüübi ja luitemaastiku hävimiseni.</p>
<p>3. Maaomanikud</p>	<p>Esitati ettepanek täiendada kaitse-eeskirja selliselt, et Järveälja sihtkaitsevööndis oleks võimaldatud teatud tingimustel ökosuvilate ehitust.</p>	<p>Keskkonnaameti hinnangul ei ole täiendavate ehituserisuste sisseviimine kaitse-eeskirja võimalik, kuna need seaksid ohtu kaitstavate väärtuslike metsakoosluste ja maastikuilme säilimise. Ehitamise tagajärjel killustuvad ja hävivad looduslikud kooslused, muudetakse liigestatud reljeefi ja rikutakse maastikuilmet. Järveälja sihtkaitsevööndis paiknevad hajali kaheksa 0,1 ha suurust hoonestamata elamumaakrunti, millele puuduvad juurdepääsuteed. Kinnistutele on nende moodustamisel määratud elamumaa sihtotstarve ilma kaitseala valitseja nõusolekuta. Järveälja sihtkaitsevööndis on esindatud mitme meetri kõrgused metsastunud luiteahelikud. Kinnistud paiknevad kuni 160-aastases litemännikus, elupaigatüübis metsastunud luited (2180) ja vanad loodusmetsad (9010*). Hoonete ehitamine koos nende juurde kuuluvate tehovõrkude ja juurdepääsuteede rajamisega kinnistutele ning kinnistutega piirnevale</p>

Nr.	Ettepaneku sisu	Tulemus
		riigimetsamaale eeldaks metsastunud luidetena ja vana loodusemetsana määratud metsaelupaigatüüpide raadamist ning reljeefi ja pinnase ümberkujundustöid. Ehitamine kahjustaks olulisel määral kaitstavaid väärtusi ning viiks kumuleeruvalt elupaigatüübi ja luitemaastiku hävimiseni.
	Esitati ettepanek nihutada Järvevälja sihtkaitsevööndis asuvad elamumaa kategooriatega kinnistud tolleaegses Tudulinna või Lohusuu vallas väljapoole kaitseala territooriumi, kuna kaitseala kavandatav kaitsekord välistab nende sihtotstarbelise (elamumaana) kasutamise.	Ei arvestatud. Seadusemuudatus, mille kohaselt ei ole enam võimalik kaitstavat loodusobjekti sisaldava kinnisasja vahetamine, jõustus 01.08.2008.
	Esitati ettepanek erandina sõlmida üheaegselt ostumüügileping, mille käigus Järvevälja sihtkaitsevööndisse jäävad elamumaa sihtotstarbega kinnistud müüakse riigile ja samas ostetakse sama summa eest varem väljavalitud kaheksa maaüksust kõrval asuvast RMK fondist, andes neile ühtlasi elamumaa kategooria.	Ei arvestatud. RMK maadega tehingute tegemine ei ole Keskkonnaameti pädevuses. Seadusemuudatus, mille kohaselt ei ole enam võimalik kaitstavat loodusobjekti sisaldava kinnisasja vahetamine, jõustus 01.08.2008. Maaomanikele on selgitatud kaitstavat loodusobjekti sisaldava kinnisasja riigi poolt omandamise ja ettepanekute menetlemise korda ning kriteeriumeid, mille alusel loetakse ala kaitsekord kinnisasja sihtotstarbelist kasutamist oluliselt piiravaks, ning kinnisasja väärtuse määramise korda ja aluseid (VV 08.07.2004 määrust nr 242 (RT I 2004, 55, 397)).
4. RMK	Esitati ettepanek kehtestada kaitsealal kõikidele inimestele ühesugune ajaline liikumispiirang.	Arvestatud. Ettepanek on põhjendatud ja muudatus viiakse eelnõusse sisse. Selle kohaselt on jahipidamisel ajaline keeld vaid liikumispiiranguga Rannapungerja sihtkaitsevööndis 15. märtsist kuni 31. augustini.
5. Maaomanik	Esitati ettepanek arvata Järvevälja MKA-lt välja Rannaliiva maaüksus katastritunnusega	Arvestatud. Keskkonnaamet kaalus ettepanekut ning võttes arvesse, et Rannaliiva kinnistu asub kaitseala servas, see on hoonestatud, sellele ei jää

Nr.	Ettepaneku sisu	Tulemus
	81501:005:0282.	elupaikasad ning kinnistu kaitse alt välja arvamine ei kahjusta kaitsealale jäävate väärtuste säilimist, siis arvestab Keskkonnaamet Rannaliiva maaüksuse (katastritunnusega 81501:005:0282) kaitsealast välja arvamise ettepanekuga. Muudatus viiakse eelnõusse sisse.
6. Maaomanik	Esitati ettepanek arvata Järvevälja MKA-lt välja Kuupaiste maaüksus katastritunnusega 81501:005:0281.	Arvestatud. Keskkonnaamet kaalus ettepanekut ning võttes arvesse, et Kuupaiste kinnistu asub kaitseala servas, see on hoonestatud, sellele ei jää elupaikasad ning kinnistu kaitse alt välja arvamine ei kahjusta kaitsealale jäävate väärtuste säilimist, siis arvestab Keskkonnaamet Kuupaiste maaüksuse (katastritunnusega 81501:005:0281) kaitsealast välja arvamise ettepanekuga. Muudatus viiakse eelnõusse sisse.
7. Maaomanik	Esitati ettepanek, mille kohaselt peab uus kaitse-eeskiri arvestama maaomanike õigust oma maad sihtotstarbeliselt kasutada, mistõttu tuleb kaitse-eeskirja viia sisse erandid sihtkaitsevööndisse jäävatele elamumaa sihtotstarbega katastriüksustele ehitamise võimaldamiseks.	Ei arvestatud. Tolleaegne Tudulinna Vallavalitsus ei kooskõlastanud nimetatud katastriüksuste sihtotstarbe määramist ega muutmist Keskkonnaameti kui kaitseala valitsejaga. Vastavalt LKS § 14 lõikele 4: kui LKS § 14 lõike 1 nimetatud tegevusi ei esitatud kaitstava loodusobjekti valitsejale kooskõlastamiseks või tegevustes ei arvestatud § 14 lõike 3 alusel seatud tingimusi, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasust sellise tegevuse õiguspärasuse osas. Sellest tulenevalt on Keskkonnaamet seisukohal, et eelnõujärgse Järvevälja MKA Järvevälja sihtkaitsevööndisse jäävate katastriüksuste omanikel ei saa tekkida õigustatud ootust ehitustegevuseks nimetatud elamumaa sihtotstarbega katastriüksustel. Keskkonnaameti hinnangul ei ole täiendavate ehituserisuste sisseviimine kaitse-eeskirja põhjendatud, sest need ei tagaks kaitstavate väärtuslike metsakoosluste ja maastikuilme säilimist.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud EÜ Nõukogu direktiiviga 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taime- ja loomastiku kaitsest (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taime- ja loomastiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomise annab panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslike elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunkti 62 kohaselt hõlmab kaitseala Järvevälja loodusala. Seetõttu tuleb Järvevälja maastikukaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Järvevälja loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. detsembri 2008. a otsusega 2009/94/EÜ, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile nr 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade teine ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2008) 8046 all, ELT L 043, 13.02.2009, lk 245–392). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja Euroopa Komisjoni 3. detsembri 2014. a rakendusotsusega (EL) 2015/73, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu kaheksas uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbri C(2014) 9092 all), ELT L 18, 23.01.2015, lk 485–695).

Kaitseala piiri mõningase korrigeerimise tõttu tuleb kõnesoleva kaitse-eeskirja alusel Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” alusel moodustatud Järvevälja loodusala piir viia vastavusse kaitseala piiriga. Pärast määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek muuta Järvevälja loodusala piire. Samuti tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek elupaigatüübi 9010* lisamiseks Järvevälja loodusala eesmärkidesse.

Järvevälja loodusala piiride muutmisel uusi maaüksusi Natura 2000 võrgustikku ei lisandu.

Piiride muutmisel jäävad loodusalast tervenisti välja eraomandis olevad maaüksused Kuupaiste (81501:005:0281), Leenu (81501:005:0164), Rannaliiva (81501:005:0282), Männimäe (81501:005:0039), Järvekalda (81501:005:0175), Kelu (81501:005:0992) ja Neptuni (42001:001:0349) ning riigiomandis olevad maaüksused Avinurme metskond 36 (42001:001:0302), Avinurme metskond 37 (42001:001:0333) ja 3 Jõhvi–Tartu–Valga tee (81501:005:0176 ja 81501:005:0166).

Loodusala osakaal suureneb eraomandis Treiali (81501:005:0315) maaüksusel ning riigiomandis oleval Iisaku metskond 43 (81501:005:0177) maaüksusel.

Loodusala osakaal väheneb ainult riigiomandis olevatel maaüksustel Iisaku metskond 173 (81501:001:0118), Iisaku metskond 45 (81501:005:0279) ja 3 Jõhvi–Tartu–Valga tee (81501:005:0080 ja 81501:005:0241).

5. Määruse mõju ja määruse rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Järvevälja maastikukaitseala on juba riikliku kaitse all, mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Eelnõu avalikustamise käigus saadeti kohalikele omavalitsustele ja maaomanikele arvamuse avaldamiseks eelnõu materjalid. Looduskaitseaduse § 9 lõike 71 punktide 3 ja 4 järgi on avalikustamise üks eesmärk saada menetlusosalistelt neile teadaolevaid andmeid, mis on seotud eelnõuga. Sihtkaitsevööndisse arvatakse 0,8 ha ulatuses eramaad, mis on kehtivas üldplaneeringus märgitud elamumaaks. Pärast kaitse-eeskirja jõustumist tuleb planeeringud viia uue kaitsekorraga kooskõlla.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb määruse jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulu vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuarist. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt makstakse maamaksu 50% maamaksumäärast. Piirimuudatustega arvatakse endise Järvevälja MKA Järvevälja lahustükist kaitse alt välja 9,2 ha varem piiranguvööndisse kuulunud maast, millest 1,7 ha on riigiomand (sh 0,9 ha metsamaad), 2,5 ha eraomand (sh 2,3 ha metsamaad) ja 5 ha jätkuvalt riigi omanduses olev maa (sh 0,1 ha metsamaad). Kaitsealaga liidetavast varem kaitse all mitte olnud maast arvatakse 0,5 ha sihtkaitsevööndisse, millest 0,2 ha on riigiomand (mis kõik on metsamaa) ja 0,3 ha eraomand (mis kõik on metsamaa). Kaitsealaga liidetavast varem kaitse all mitte olnud maast arvatakse piiranguvööndisse 0,1 ha, mis on kõik riigiomand, mis kõik on metsamaa. Varem piiranguvööndisse kuulunud maast arvatakse sihtkaitsevööndisse 249,1 ha, millest 4,7 ha on eraomand (millest kõik on metsamaa ja mis sisaldab ka kaheksat elamumaa sihtotstarbega maaüksust) ja 244,4 ha riigiomand (sh 200,1 ha metsamaad). Määruse jõustumise tõttu väheneb esialgse arvestuse järgi Alutaguse valla maamaksutulu ligikaudu 310 eurot aastas.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Kaitseala välispiiri ja tsoneeringu muudatustega on võrreldes endise Järvevälja maastikukaitseala Järvevälja lahustükiga täiendavalt sihtkaitsevööndisse arvatud 5 ha eramaad, millest 0,8 ha on elamumaa sihtotstarbega ja 4,2 ha maatulundusmaa

sihtotstarbega. Seega on riigil kanda võimalikud maa omandamise kulud. Maa-ameti tehingute andmebaasi alusel tehti perioodil 01.01.–08.09.2017 tolleaegses Tudulinna vallas elamumaaga seitse tehingut kogupindalaga 6,1 ha ja kogusummas 72 900 eurot. Maatulundusmaaga tehti kokku 28 tehingut kogupindalaga 313,7 ha kogusummas 625 414 eurot, seega on ühe hektari hind elamumaal keskmiselt 11 951 eurot ning maatulundusmaal 1993,7 eurot. Sihtkaitsevööndis oleva eramaa riigile ostmise korral oleks selle hind kokku ligikaudu 17 935 eurot (elamumaa 9561 eurot ja maatulundusmaa 8374 eurot).

Natura 2000 alal asuva erametsamaa omanikule antakse toetust, et kompenseerida Natura 2000 metsaalade majandamisest saamata jäänud tulu. Võrreldes endise Järvevälja lahustükiga suurenevad riigi kulud seoses Natura metsatoetusega, kuna muudetakse kaitseala piire ja tsoneeringut. Kaitseala välispiiri täpsustamisega arvatakse kaitsealast välja 1,6 ha varem piiranguvööndis asunud toetuskõlblikku erametsamaad. Kaitsealale liidetakse 0,3 ha toetuskõlblikku erametsamaad, mis kõik on arvatud sihtkaitsevööndisse. Tsoneeringu muudatusega arvatakse 3,8 ha varem piiranguvööndisse kuulunud toetuskõlblikku erametsamaad sihtkaitsevööndisse. Mahaarvamiste ja juurdeliitmiste tulemusena jääb eelnõukohase tsoneeringu järgi kaitsealale 4,1 ha toetuskõlblikku erametsamaad varasema 5,4 ha (kõik jäi piiranguvööndisse) asemel, mis kõik jääb sihtkaitsevööndisse. Toetust võib taotleda vähemalt 0,3 ha suuruse, taotleja omandis oleva metsaala kohta, mis asub Natura 2000 võrgustiku alal ja on kantud metsaalana keskkonnaregistrisse. Toetuse määr Natura 2000 võrgustiku alale jääva kaitstava loodusobjekti piiranguvööndis, hoiualal ja projekteeritaval alal asuva ühe hektari metsaala kohta on 60 eurot aastas, sihtkaitsevööndis 110 eurot hektari kohta aastas.

Võrreldes varasema kaitsekorraga, arvatakse sihtkaitsevööndisse 0,2 ha ja piiranguvööndisse 0,1 ha varem mitte kaitse all olnud riigimetsamaad. Piiranguvööndist arvatakse sihtkaitsevööndisse 200,1 ha riigimetsamaad. 0,9 ha varem piiranguvööndis olnud riigimetsamaad läheb kaitse alt välja. Vastavalt RMK arvutustele (RMK Ida-Virumaa metskonna metsa majandamise kava aastani 2022) vähendab 1 ha metsamaa range kaitse alla arvamine puidukasutuse tulu 128 eurot aastas. Majanduspiirangutega metsade kavandatavaks raiemahuks on RMK arvutuste kohaselt ligikaudu 1/10 majandusmetsa lankide keskmisest ehk 1 ha piiranguvööndisse arvataval metsamaal väheneb puidukasutuse tulu 115 eurot aastas. Piirimuudatustega väheneb Järvevälja maastikukaitsealal iga-aastane puidutulu hinnanguliselt 2535 euro võrra.

Kaitsealal puuduvad toetuskõlblikud poollooduslikud kooslused ja vastavad kulud riigil puuduvad.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või

valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministeeriumitega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Kultuuriministeerium kooskõlastas eelnõu märkusteta. Ülejäänud ministeeriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.